

BILDEN SOM KOMMUNIKATIONSVERKTYG

Jenny Forslund

Kandidatarbete vid institutionen för stad och land, SLU, Uppsala 2009

SLU, Sveriges Lantbruksuniversitet

Institutionen för stad och land i Uppsala, avdelningen för landskapsarkitektur.

© Jenny Forslund

Titel: *Bilden som kommunikationsverktyg*

Ett kandidatarbete som undersöker hur man på ett enkelt sätt kan ta reda på brukarens tankar och idéer i ett tidigt skede av gestaltningsprocessen.

Handledare: Ylva Dahlman

(SLU, institutionen för stad och land. Universitetslektor i landskapsplanering.)

Examinator: Malin Eriksson

(SLU institutionen för stad och land. Universitetsadjunkt)

Projekt i landskapsarkitektur - EX0282, 15 hp landskapsarkitektprogrammet, grund C
Utgivningsort: *Uppsala 2009*

Online publication of this work: <http://epsilon.slu.se/>

Introduktion

Under de första tre åren av min utbildning har jag upplevt en brist på övning i brukarmedverkan. Det vill säga hur det är att förstå och förhålla sig till brukarens behov och att använda den kunskapen vid gestaltning. Då landskapsarkitekten arbetar för och med människor tycker jag det är viktigt att få fram deras synpunkter på vilken känsla och karaktär platserna jag gestaltar ska få.

Jag har därför valt att fokusera på hur jag på ett enkelt sätt kan ta reda på brukarens idéer. Finns det ett snabbt sätt att få fram nya tankar och idéer om platsen? Hur kan jag göra för att ta del av brukarens idéer och tankar utan att styra dem? Hur kan jag på ett förutsättningslöst sätt få med brukarna utan att lämna över ansvaret helt?

Jag har i mitt kandidatarbete undersökt hur jag som landskapsarkitekt kan använda skiss och bild som kommunikationsverktyg. Är det möjligt att föra en dialog med brukaren via skisser och bilder och därigenom tillsammans komma fram till vilken karaktär en plats ska få? Kan detta vara ett sätt att ta reda på brukarens idéer och åsikter i ett tidigt skede av gestaltungsprocessen? I mina försök har jag samarbetat med Telge förskola i Södertälje. Utgångspunkten till diskussionerna var att deras utegård skulle omgestaltas.

Syftet med arbete är att förstå hur skissen och bilden kan användas i en kommunikationsprocess.

Metod

För att komma fram till hur bilder och skisser kan användas har jag genomfört tre samtal. Samtalen hade olika arbetsätt för att testa hur jag på olika sätt kan använda bilden och skissen. De olika arbetsätten var bland annat inspirerade av Saddek Rehal och hans sätt att arbeta med bilder i en designprocess. Utifrån det har jag sedan utarbetat en egen metod med inspiration från mitt eget arbete med skisser och inspirationsbilder. Jag har även gjort litteraturstudier för att få en djupare kunskap om ämnet.

Samtal

Samtalen genomfördes vid tre tillfällen med olika grupper av personal på Telge förskola. Grupperna bestod av två till sex kvinnliga deltagare. Mötena hade olika arbetsätt för att jag skulle kunna jämföra dem och se för- och nackdelar. Jag ville se hur lika eller olika resultatet blev beroende på hur jag använde mig av bilder, ord eller skisser. Gemensamt för alla möten var att de varade i cirka 40 minuter och att jag dokumenterade dem genom att spela in dem med diktafon och samtidigt anteckna.

Jag valde att arbeta med tre grupper som hade förhållandevis lika bakgrund. Samtliga grupper bestod av kvinnlig förskolepersonal i olika åldrar. De hade alla samma gård att utgå ifrån och eftersom det är en nyöppnad förskola har de arbetat där ungefär lika länge. Detta gjorde att jag kunde jämföra resultatet på ett bra sätt

trots att de olika försöken genomfördes med olika grupper. De tre arbetsätt jag använde mig av var:

- Att visa bilder
- Att diskutera genom skiss, ord och bild
- Att skissa tillsammans

Jag började varje möte med att introducera mig själv och berätta varför jag var där och vad det var jag arbetade med. Deltagarna visste inte innan att de olika grupperna skulle få olika sätt att arbeta efter. De kom till mötet med inställningen att vi skulle diskutera deras utegård medan jag hade fokus på själva diskussionen.

Varje grupp fick i slutet av mötet välja ut ett antal nyckelord som hela gruppen kunde stå för. Detta för att få en grund att utgå ifrån och på så sätt hjälpa mig i en fortsatt gestaltning. Antalet ord blev olika beroende på antalet personer i gruppen.

Att visa bilder

Till det första mötet tog jag med 130 bilder som jag sökt fram via sökmotorn Google på Internet. Jag försökte få en så stor variation som möjligt för att inte låsa eller styra deltagarnas val av bilder. Jag använde mig därför av många olika sökord av typen skog, trångt, grön, skratta, vinter, ensam, tillsammans, ljus, öppen, fot och långsam.

Exempel på bilder jag använde mig av vid mötet (Foto: Jenny Forslund)

På mötet träffade jag fyra personer. Mitt fokus på mötet var hur man med hjälp av att titta på bilder kan komma igång och associera fritt över karaktärer och känslor. Jag började med att lägga ut alla bilder framför deltagarna och bad dem att under fem minuter välja ut fem till sex bilder som representerade den karaktär, känsla eller aktivitet de ville ha på gården. Därefter fick alla beskriva de bilder de hade valt, varför de valt just dem och vad de representerade. När alla presenterat sina bilder bad jag dem att tillsammans välja ut tre bilder med tillhörande karaktär, känsla eller aktivitet. Dessa bilder representerade deras tre nyckelord.

Att diskutera genom skiss, ord och bild

Vid detta möte hade jag fokus på ordet. Jag ville se vilka tankar och idéer som kom fram om man enbart fick uttrycka sig verbalt. Kommer samma tankar fram som när du tittar på bilder? Är det lätt att associera till ord?

På mötet deltog sex personer. Deltagarna fick under fem minuter skriva ner fem till sex ord som beskrev den karaktär, känsla eller aktivitet de ville ha på gården. De läste sedan upp orden och förklarade vad de menade och varför de hade valt just dem. Tillsammans enades de sedan om fem ord vilka blev gruppens nyckelord.

För att se om de hade förstått varandra bad jag sedan deltagarna att rita en bild av ett eller flera av orden. Även här fick alla förklara vad de hade ritat och vad de menade med bilden. Till sist lade jag fram samma bilder som jag använde mig av vid mötet ”att visa bilder”. De fick utifrån dessa välja fem bilder som de tyckte beskrev den karaktär, känsla eller aktivitet de vill ha på gården. Efter varje moment diskuterade vi om det var lätt eller svårt att välja ord respektive bild och om något var lättare eller svårare.

Att skissa tillsammans

På det här mötet ville jag att deltagarna skulle skissa för att få ner sina tankar på papper. Jag ville se vilka idéer som kom upp när deltagarna hade en plan över gården framför sig.

Vid detta möte deltog på grund av sjukdom och semester endast två personer. Jag började med att dela ut en enkel plan över gården där de i princip bara såg gårdens form och entréernas placering. Utifrån planen bad jag deltagarna att under fem till sju minuter skissa ner sina tankar och idéer. Förutsättningen jag gav dem var att de skulle kunna byta papper med varandra och ändå förstå vad den andra menade. Efter det visade deltagarna sina skisser och förklarade vad de menade och hur de hade tänkt med alla olika delar. Som nästa moment bad jag dem ta en ny tom plan där de skulle placera ut bilder, för att på så sätt visa vad de ville med gården. Återigen använde jag mig av bilderna från mötet ”att visa bilder”. De fick ta obegränsat med bilder och hade cirka fem minuter på sig. Vi avslutade mötet med att diskutera vilka bilder de hade valt, vad de representerade och varför de hade valt dem. Därefter fick de tillsammans välja ut tre nyckelord.

Litteraturstudie

För att få stöd för mina tankar använde jag mig av arkitekten Saddek Rehal's avhandling ”Föreställning och eftertanke” (Rehal, 2004). Där har han fördjupat sig i hur man kan använda sig av bland annat bilder för att förstå varandra i en designprocess. Avhandlingen fokuserar framför allt på dialogen mellan arkitekten och brukaren vid en arbetsplatsförändring. Mycket av det går dock att applicera på kommunikationen mellan landskapsarkitekten och brukaren. För att få en djupare förståelse för hur bilder påverkar oss har jag använt mig av Ylva Dahlmans avhandling ”Kunskap genom bilder” (Dahlman, 2004)

Resultat

Jag har genom mina samtal och mina litteraturstudier försökt hitta svar på hur jag ska gå tillväga för att på ett enkelt sätt få fram brukarens idéer.

Samtal

Beroende på vilket angreppssätt samtalen hade blev resultaten olika. Det gick olika lätt för deltagarna att få fram känslor och karaktärer beroende på hur de fick använda bilder, skisser och ord.

Att visa bilder

Alla valde ganska snabbt ut bilder. Deltagarna tyckte det var svårt att bara välja ut fem till sex stycken. Många känslor och aktiviteter kom upp och med hjälp av bilderna kom ord som galet, experiment, mångfunktionellt, skapa konst, färg och att jobba med vatten fram. Det var svårare att hitta en karaktär. De upplevde att ordet karaktär var väldigt luddigt och hade svårt att förstå vad jag var ute efter. Deltagarna hade tänkt ganska mycket redan innan mötet vad de ville med gården och bilderna blev snarare en illustration till redan tänkta tankar. Tankarna kunde dock förklaras och vidareutvecklas med hjälp av bilderna. De tyckte att det var roligt och väldigt inspirerade att titta på bilder, det satte igång en ny tankeprocess.

De tre nyckelord de slutligen valde var *återanvända*, *vatten* och *skapa med färg*. Återanvända stod för att material och föremål inte alltid behöver användas till vad de från början är ämnade till utan de kan ha fler funktioner. Vatten var viktigt som ett utforskande element och till experiment. Att skapa med färg stod för det skapande och aktiva barnet.

Att diskutera genom skiss, ord och bild

Det visade sig vara relativt svårt att välja ord. De flesta kom inte på fem ord vilket berodde på att de kände sig blockerade. När fem minuter hade gått fick alla läsa upp sina ord och utifrån dessa enades gruppen om följande nyckelord: *utmanande*, *glädje*, *inspirerande*, *nyfikenhet* och *årstidsdynamik*. Deltagarna ville att barnen skulle hitta saker att göra som var utmanande och inspirerande. De ville att gården skulle väcka nyfikenhet och glädje. Med årstidsdynamik menade de att det ska gå att följa årets olika skeenden, från knoppar på våren till färgade löv på hösten

Utifrån nyckelorden fick de sedan rita en egen bild som skulle symbolisera ett eller flera av orden. Det spontana som kom var "usch", de ville inte rita och det blev direkt några som sade att de inte kunde rita och gömde sig bakom det. Jag försökte få dem att tänka att de inte behövde rita en sak utan kunde rita en känsla. Trots mina förklaringar var det väldigt svårt för dem att ta till sig vad jag menade. Efter ytterligare fem minuter visade de upp och förklarade vad de hade gjort. Kvaliteten på skissen fick ett större fokus än själv budskapet. Många ursäktade sig och sade att de inte kunde rita och att det inte blev som de hade tänkt sig. Övriga deltagare tyckte dock att man lätt förstod tanken med skissen.

Som avslutande moment lät jag dem välja bilder och utifrån dessa associera till gården. Några var helt fast i de tidigare orden och valde bilder utefter dem medan andra kunde spinna vidare och hitta nya ord med hjälp av bilderna. Eftersom det

var lätt för dem att hitta bilder fick de ta så många de kunde argumentera för. Diskussionen som följde blev mycket livligare när deltagarna förklarade runt och med bilderna. Fler kom med i diskussionen, de hakade på idéer och utvecklade dem.

Att skissa tillsammans

Deltagarna fastnade lätt i detaljer och satte bara ut olika objekt på gården. De ritade bland annat en sandlåda, en aktivitetsvägg och en scen. Det mesta hamnade längs gårdens kanter, de började i ett hörn och gick varvet runt för att sätta ut olika objekt. De skrev in stödord för vad de menade men det låg mycket mera bakom orden än vad jag förstod av att bara titta på planen. Tankarna kom fram när vi sedan diskuterade kring skisserna. Deltagarna fokuserade även mycket på placeringen av objekten och inte vad de egentligen betydde. Vad står till exempel ordet konstruktion för? Det kan vara i princip vad som helst men de visade det som ett inringat hörn med ordet konstruktion på. Även ordet upplevelsevägg fick bara en position utan vidare förklaring.

Efter att vi diskuterat skissen tog jag fram bilder som de skulle placera ut på planen för att visa hur de ville att den skulle kännas och upplevas. Detta var mycket lättare och det kom upp nya tankar som till exempel ”att göra saker tillsammans stora och små” och ”årstiderna”. Det kom även upp att de vill ha mer energi på gården, att barnen skulle kunna springa iväg och bara ta för sig och upptäcka allt som finns på gården. De nyckelord de valde var; *årstiderna*, *aktivitet* och *upptäcka*. De ville att årstiderna skulle synas mer, att det blev tydligt att till exempel växter ser olika ut på våren och hösten. Gården skulle även vara en plats där barnen kunde aktiveras och upptäcka olika element.

Litteraturstudier

Jag har med hjälp av Rehals avhandling fått ett vidare perspektiv och mer kunskap hur man kan använda bilder. Detta har gjort att jag kan diskutera kring problem och möjligheter med bilder som kommunikationsmedel. Dahlmans avhandling har gett mig en djupare förståelse för bilden. Att bilder kan användas i en mängd olika sammanhang och att alla kan lära sig att arbeta med bilder. Jag har nedan sammanfattat vad jag tycker är viktigt att tänka på med hjälp av fyra avsnitt.

Bilden ger mer frihet för associationer

Rehal säger att det talade språket förefaller låsa deltagarna i vissa tankebanor medan bilderna för ut dem på en upptäcktsresa. Han säger även att deltagarna i hans försök genom bilden ”erövrar en frihet, en frihet som inte uppfattas lika stor när vi använder det talade språket” (Rehal 2004, s. 61). Eftersom bilder ger upphov till en mängd associationer är det svårare att styra en sådan konversation.

Människor uppfattar bilden olika beroende på i vilket sammanhang de ser eller använder den. Detta gör att det är otroligt viktigt att förklara och diskutera kring bilden så att alla förstår. Var och en bildar sig annars en egen uppfattning och tolkar bilden fritt vilket kan leda till missförstånd. Enligt Rehal sätts tankarna i rörelse och stimuleras genom bilden.

Betraktaren sätter betydelse åt bilden

Bilden får en betydelse i och med att vi tittar på den. Det är i och med att vi har valt den i ett speciellt sammanhang till en bestämd kontext som den blir betydelsefull och faktiskt säger oss någonting. Rehal (2004, s. 76-77) menar att betydelsen av bilden kan vara vad som helst. Det är människorna som använder bilden som bestämmer vad den föreställer i just det sammanhanget. I hans försök gav bilderna deltagarna nya tankar och idéer. Han säger även att det ursprungliga tänkandet förändrades och att deltagarna kom på nya teman med hjälp av bilden.

Enligt Rehal (2004, s.172) ser betraktaren ofta någonting annat än vad upphovsmannen hade för avsikt att förmedla. En bilds betydelse kan ändras på ett helt annat sätt än ett ords. Beroende på sammanhang och vem som betraktar bilden kan den få olika innehåll och betydelse. En bild kan därför vara betydligt mer komplex än ett ord. Dahlman skriver om vikten att diskutera bilden efteråt för att få en djupare förståelse för den. Deltagarna kan då konkret se hur olika bilder uppfattas utav olika personer, att tolkningen blir helt individuell (Dahlman 2004, s. 76).

Samma bild kan få olika innebörd beroende på vilken text som står med den. Står det ingenting lämnar man det helt fritt åt betraktaren. (Illustration: Jenny Forslund)

Rehal skriver också om olika ords betydelse och tar upp ordet hus och hem som exempel. "Huset är en konkret och påtaglig företeelse som vi kan avbilda grafiskt eller fotografera och visa och peka på. Ordet hem kan inte hanteras på samma sätt." (Rehal 2004, s.141) Ett hus och ett hem kan vara samma sak men det behöver inte vara det. Ett hem kan vara många andra saker än ett hus, allt beror på vem som menar "hem". Hus är ett definitivt ord där de allra flesta får upp en liknande bild. Hem däremot är mer mångtydigt, ordet behöver kompletteras med en bild eller en vidare förklaring för att alla ska förstå hur mitt "hem" ser ut.

Att tala samma språk

Kommunikationen mellan olika yrkeskategorier kan bli komplicerad eftersom vi inte pratar samma yrkesspråk. Vi använder olika begrepp och olika kommunikationsmetoder vilka kan vara svåra att tolka för den som inte är bekant med dem. Planer kan till exempel vara svårt att förhålla sig till för den som är ovan. Rehal menar att förutsättningen enligt hans uppfattning är att man måste förstå varandras begrepp. "För att uppnå det måste människor utveckla ett tillfälligt språk som är specifikt för situationen." (Rehal 2004, s. 83) Det är viktigt att vi pratar samma språk redan tidigt i processen så att vi inte i slutskedet upptäcker missförstånd. De är då mycket svårare att reda ut eftersom processen kommit så pass långt

Skissen kan ses som en färdig idé

För den som inte är van att skissa själv för att visa och uttrycka sina idéer kan det även vara svårt att diskutera över en skiss. Rehal (2004, s. 120) menar att det finns en risk att deltagarna ser arkitektens skisser som en färdig lösning. Han säger även att det kan bli en för stor kontrast från beställarens ord till arkitektens grafiska presentation. Skissen blir ett professionellt språk som hämmar deltagarna, de vågar eller kan inte uttrycka sina egna idéer.

Reflektion av resultatet

Bilden hjälper diskussionen

Bilderna hjälpte helt klart till att få igång en diskussion eftersom det gav deltagarna något konkret att diskutera kring. Samtliga deltagare i grupperna var med och diskuterade och det kom fram väldigt många bra åsikter. Vissa hade redan tänkt ut idéer för gården men bilderna hjälpte dem att komma vidare och att inte fastna i sin första tanke. Jag kände att alla var engagerade och ingen verkade ha svårt för att välja bilder utan ville snarare ta fler. Detta gjorde att alla hade någonting att tillägga i diskussionen och kunde vara delaktiga. Som Rehal säger så ger bilden ett annat utrymme för association. Alla har något att säga om en bild och det är först när man diskuterar kring sina tankar som nya idéer kan komma fram.

Jag upplevde att det var viktigt att tänka steget före och inte försöka leda samtalet för snabbt. Deltagarna måste först själva få uttrycka sina tankar och idéer eftersom de annars lätt påverkas av mina exempel och förslag.

Bilden hjälper oss att tänka annorlunda, den kan få oss att tänka i banor som vi annars inte skulle komma till. I bilden är det även lättare att hitta en vision, en framtidsbild än i ordet. I text är det lätt att fokusera på nuet och de problem som finns. Det märkte jag tydligt när jag jämförde den grupp som hade fokus på bilden med dem som fokuserade på ordet. Den andra gruppen kom mycket lättare in på de faktiska problemen med gården än på vad de ville med den. Den första gruppen stötte inte på några problem alls utan alla var helt fokuserade på vad de ville åstadkomma. Jag tror att språket begränsar oss till det vi redan vet, något vi redan tänkt. Bilden kan hjälpa oss att mötas på samma nivå. Alla börjar från samma punkt oavsett yrkesroll. Vi har inte sett bilden förut eller diskuterat kring den. Det är som att alla börjar på ruta ett och chansen att vi förstår varandra från första början ökar. När vi förklarar i ord är det svårt att veta precis vad den andra tänker. Även Dahlman (2004, s. 131) menar att det är viktigt med ett gemensamt språk eftersom det hjälper oss att kommunicera våra egna idéer.

Det är svårt att förklara med bara ord

När vi arbetade med ord kändes det som om deltagarna lätt fastnade i samma ord även senare i diskussionen. De tyckte att det var svårt att förklara enbart med ord vad de tänkte, särskilt svårt var det att beskriva känslor. De låste sig lätt vid sin första tanke och hade svårt att släppa den. En av deltagarna sa att det var lätt att fastna på att just välja *fem* ord. Hon kände det som om hon blev blockerad, fick

”hjärnsläpp” och inte kom på någonting att skriva. När de sedan skissade på orden blev det en handling i och med att det kom ner på pappret. Det blev mer konkret, till exempel resulterade orden *utmanande*, *nyfikenhet* och *glädje* i en vattenlek.

När vi tog fram bilderna blev det mycket lättare och ingen hade några svårigheter att välja. Det fanns ingenting de kunde gömma sig bakom eller säga att de inte kunde. Bilden hjälpte till att visa vad de menade. Deltagarna tyckte att det var mycket enklare att välja en bild än att rita själva. Några kom även på nya ord eftersom det var lätt att spinna vidare. Exempel på sådana ord var möten, rum i rummet, rörelse, gemenskap, tillsammans, ljus och verkstad. Det verkade som att bilden utvecklade tankarna i andra riktningar än vad de skulle ha kommit på helt själva.

Under mötena märkte jag tydligt att det var lättare att få med alla i en diskussion kring bilder än när de hade ord eller egna skisser att utgå ifrån. Bilden gjorde att vi enkelt kunde föra en diskussion kring allas idéer. Deltagarna såg samma bild vilket underlättade att förstå vad de andra tänkte. I och med att deltagarna valde en bild eller skissade ner något gjorde de ett val och tog ställning. De gjorde en konkretisering av sina tankar och blev i och med det tvungna att argumentera för sina val. Detta kan vara en av anledningarna till att det är lättare att få en diskussion runt bilden än bara ordet. Ordet kan kännas för definitivt eller för stort och svävande. Bilden lämnar öppet åt fantasin, en tanke föder en annan. Som Rehal säger så får bilden en betydelse i och med att vi tittar på den och använder den.

Skissen som uttrycksmedel

Deltagarnas egna skissande ledde mer fram till objekt som placerades ut än till känslor och karaktärer. Jag tror att det är svårt att se en helhet om man inte är van att arbeta med skisser. En av deltagarna sa att hon först såg en bild i huvudet och sedan försökte formulera ett ord av det. När hon skulle rita ordet försökte hon rita bilden som ledde till ordet. Problemet var att det inte blev som hon tänkt sig vilket ledde till frustration. Just att rita/skissa själv gav mycket prestationsångest även om det bara skedde i en liten grupp.

Jag kände att det låg mycket mer bakom de ord deltagarna använde om gården när de till exempel sa aktivitetsvägg och konstruktion. De är alla inne i samma tankar kring den pedagogik de använder sig av och för dem är det helt naturligt. Jag som kom utifrån förstod inte helt vad de menade med aktivitetsvägg. Jag bildade mig en egen uppfattning om vad jag trodde att det var. En av deltagarna förklarade aktivitetsvägg på följande sätt: ”det är en vägg där det finns saker som barnen kan trycka, klämma, koppla och känna på”. Detta gjorde att jag fick en bättre uppfattning om vad det kunde vara men jag vet ändå inte helt säkert att vi menar samma sak. Det kändes tydligt att vi inte pratade samma språk vilket ledde till missförstånd.

När de fick välja färdiga bilder så visade det sig att det var mycket lättare att förmedla en känsla. Det var lättare att förklara vad de menade och att återge känslan till den de förklarade för. En av deltagarna beskrev att när hon ritade så fick hon inte riktigt en känsla för bilden. Hon försökte få ner sina tankar på papper men det var svårt och det blev inte som hon ville. Hon tänkte sig till exempel en jätterolig lekplats eller en upplevelsevägg men visste inte hur hon skulle rita den där wow-känslan. Med hjälp av bilden var det ”lättare att förmedla känslan”. En

annan deltagare instämde och sa ”när man ritat blir det mest saker som man vill ha på gården medan med bilder så visar man mer känslan man vill ha.”

Diskussion

Att visa bilder är ett bra sätt att snabbt starta en diskussion, alla kan välja en bild medan många blir stressade av att skissa eller välja ord. Att använda sig av planer gör att du lätt fokuserar på objekt. Det är lätt att fastna för fort i en idé när du ritat på en plan för första gången. Jag minns att jag själv var väldigt rädd om det jag lyckades få ner på planen första gångerna. När jag väl kom på en idé hade jag svårt att släppa den.

Det som blev tydligt när jag använde mig av färdiga bilder var att det var mycket lättare att få med *alla* i en diskussion eftersom ingen tog åt sig av bilderna personligen. Bilderna är objektiva föremål och om vi inte tycker lika om en bild så gör det inget. Om jag däremot har gjort en skiss blir den subjektiv, det är inte lika lätt att ta emot kritik eller säga att vi inte tycker lika eftersom det blir personligt.

Genom att utgå från samma ord och sedan skissa eller välja bilder, kan vi snabbt förstå vad andra menar. Det blir då lättare att starta en diskussion kring problem och möjligheter med platsen. Det är otroligt viktigt att diskutera resultatet efteråt eftersom det är först då vi kan förklara hur vi tolkat bilden.

Bilden

Rehal använde sig av bildark i sina försök. Då sitter ett antal bilder på ett och samma ark vilket gör att bilderna inte kan ses separat. Jag använde mig istället av lösa bilder som lades ut var och en för sig. Jag tycker att bildarken styr deltagarna för mycket eftersom det då är jag som har valt vilka bilder som sitter intill varandra. Det är på så sätt lättare att styra vilka bilder deltagarna väljer. Ligger bilderna var och en för sig är det slumpen som styr i vilken ordning de hamnar. På detta sätt måste deltagarna mer aktivt välja precis de bilder de vill ha. Detta gör att de kan argumentera för sina bilder, de vet varför de har valt dem.

Det är viktigt att anpassa antalet bilder till den tid och den mängd personer som ska titta på dem. Det får varken finnas för många eller för få. Jag uppfattade i mina försök att de 130 bilder som jag använde mig var lagom eftersom deltagarna hade så pass kort tid på sig.

Beroende på gruppens storlek blev jag själv mer eller mindre involverad och diskussionerna såg därför olika ut. Jag kom fram till att fyra personer var det optimala. När de bara var två blev jag för delaktig i resultatet och var de sex stycken hamnade några i skymundan och sa ingenting. Om jag skulle göra om arbetet idag skulle jag sträva efter att få alla grupper lika stora eftersom det påverkar resultatet så pass mycket. Jag skulle även utöka antalet grupper med samma angreppssätt för att få ett mer heltäckande resultat.

Skissen

En skiss, även om den för arkitekten känns väldigt ofullständig, kan lätt uppfattas som någonting färdigt. Brukarna kan lätt tro att de inte har någonting mer att säga till om. Jag tycker därför det är viktigt att sådana ”skisser” inte finns med i början av en process eftersom det kan låsa nya idéer. Brukaren kan fastna i förslaget och därför inte komma med några egna tankar. Även om landskapsarkitekten besitter expertkompetens och ska rita det färdiga förslaget är det viktigt att brukarens idéer beaktas tidigt i gestaltningsprocessen. Genom att ta hänsyn till brukarens intresse finns det även en förankring i de beslut som tagits. Det är då lättare att visa varför det blev som det blev på ett övertygande sätt.

För någon som inte är van att titta på en illustrationsplan eller perspektiv kan det vara svårt att ta till sig att det är ett arbetsverktyg. Jag menar att man istället för skisser och illustrationsplaner ska använda sig av bilder. Genom bilden kan vi kommunicera på samma plan, oavsett yrkestillhörighet. Du kan direkt ”se” vad den andra beskriver. Känner vi till brukarens intresse tidigt i processen är det även lättare att ta ställning till den.

Att så förutsättningslöst som möjligt gå in i ett problem är en utgångspunkt för att vi ska våga släppa fram nya tankar och idéer. Det är lätt att redan från början ha en klar föreställning om hur vi vill att det ska se ut och därför inte vara mottaglig för andra idéer. Detta tycker jag gäller åt båda håll. Som landskapsarkitekt kan jag fastna i en slentrian, ett ”så här brukar jag göra”-tänk. Det gäller att lyssna till varje enskild uppgift så att brukarens behov blir tillgodosedda eller i alla fall uppmärksammade.

Bilden är inte lika regelstyrd som ordet men den behöver stöd av orden för att alla ska förstå vad du menar. En bild sätter snabbt igång en tankeprocess och fungerar som en katalysator som hjälper till att få igång projektet.

Slutord - hur kan man gå tillväga?

Syftet med mitt arbete var att förstå hur skissen och bilden kan användas i en kommunikationsprocess.

Jag ställde mig ett antal frågor som jag under arbetets gång har försökt hitta svaren på. Det finns ett snabbt sätt att få fram nya tankar och idéer om platsen som ska omgestaltas. Genom att använda bilder tidigt i gestaltningsprocessen kan man ta del av brukarens idéer och tankar utan att styra dem för mycket. Brukaren får på så sätt medverka utan att landskapsarkitekten lämnar över ansvaret helt.

Alla har något att säga om en bild. Det är med hjälp av bilder lätt att få igång en diskussion vilket gör det till ett bra arbetsverktyg för en snabb och enkel dialog med brukaren. Jag som landskapsarkitekt kan snabbt förstå vad som är viktigt och vad brukaren vill skapa. Dels genom att använda bilder, som ligger var och en för sig, och dels genom att använda bilder direkt i plan. Med hjälp av bilder kunde jag stimulera brukarna att tänka fritt och att bara låta sig inspireras.

Att använda bilder direkt på planen var ett mycket bra sätt att få fram vilken karaktär de ville ha på vilken plats. Brukaren får då redan från början tillfälle att bekanta sig med platsen i plan och det är då lättare i senare skeden att förklara utifrån en illustrationsplan. Jag tror definitivt att det är en metod att arbeta vidare med. Det är för mig viktigare att förstå vilken känsla brukarna vill ha på platsen än vilken utrustning de vill ska finnas där. Det kan jag uppnå på ett bra sätt med hjälp av bilder eftersom de kan framkalla känslor hos de allra flesta människor.

Jag har med mitt arbete visat att bilder fungerar otroligt bra som katalysator för en diskussion. Det är ett lätt verktyg att ha med sig och det är ett snabbt sätt att få med alla i diskussionen. Detta är definitivt ett bra sätt för att få fram brukarens idéer och åsikter i ett tidigt skede av processen. Självt kommer jag att använda den här metoden nästa gång jag ska gestalta något och vill ta del av brukarnas tankar och idéer. Jag hoppas att detta kan bli en metod vid brukarsamverkan för landskapsarkitekter i framtiden.

Referenslista

Dahlman, Ylva (2004). *Kunskap genom bilder*. Diss. Sveriges Lantbruks-universitet. Uppsala: SLU Service/Repro.

Rehal, Saddek (2004). *Föreställning och eftertanke – bilder och verbalt språk i tidiga skeden av designprocessen*. Diss. Chalmers tekniska högskola. Göteborg: Majornas Copyprint AB.